Protokół dyplomatyczny

Analiza

2009-12-16

Elżbieta Woźnica Paulina Zajda

Protokół Dyplomatyczny

1. Definicja

2. Historia i rozwój protokołu dyplomatycznego

3. Zakres protokołu dyplomatycznego

3.1 Zasada pierwszeństwa

3.2 Ceremoniał

3.3 Misje dyplomatyczne

3.3.1 Personel misji dyplomatycznych

4. Protokół dyplomatyczny w Polsce

4.1 Historia protokołu dyplomatycznego w Polsce

4.2 Współczesny polski protokół

4.3 Komórki organizacyjne polskiego Protokołu Dyplomatycznego

5. Wpadki protokołu dyplomatycznego

„Niegdyś bywało tak, że do sali obrad wykuwano tyleż drzwi, ilu było dyplomatów, by zapobiec sporom, kto wejdzie pierwszy. Dziś te zawiłe kwestie rozstrzyga protokół dyplomatyczny” [1] . Choć droga do wypracowania i przyjęcia norm, które regulowałby kwestie związane z dyplomacją i stosunkami międzypaństwowymi, a właściwie między uczestnikami tych stosunków, była długa i niejednoznaczna, jako punkt wyjścia rozważań w niniejszej pracy przyjmiemy próbę zdefiniowania samego pojęcia protokół dyplomatyczny. W dalszej części

zajmiemy się z natomiast jego historia, zakresem oraz statusem w Polsce. A na koniec poruszymy błędy mogące wyniknąć przy stosowaniu protokołu dyplomatycznego.

1. Definicja

Zakres pojęciowy protokołu dyplomatycznego obejmuje takie zagadnienia jak: ceremoniał państwowy i dyplomatyczny, zasady savoir-vivre'u, zasady organizacji życia dyplomatycznego (wyjazdy, przyjęcia, przyjmowanie gości, pierwszeństwo, stroje, czy też w ymianę korespondencji)
[2]
.
Na tej podbudowie możemy doszukać się definicji mówiących, że protokół dyplomatyczny to:
„
ogół prawideł i zasad postępowania i zachowania się, przyjęty w stosunkach międzynarodowych; ceremoniał dyplomatyczny”
[3]
lub też: „fr. protocole diplomatique; ang. diplomatic protocole - ogólnie oznacza zbiór reguł normujących porządek w oficjalnym obrocie dyplomatycznym będący zarazem całością technik pracy służb zagranicznych, których zadaniem jest stworzenie w stosunkach międzypaństwowych klimatu szacunku oraz wzajemnego poszanowania. Jest on narzędziem polityki zagranicznej państwa i służy do przenoszenia istotnych politycznie treści za pośrednictwem jego wysoce sformalizowanego rytuału i języka”
[4]
.
Jednak najszerszą i najpełniejszą wydaje się być definicja przedstawiona przez panów Ikanowicza i Piekarskiego
mówiąca, że:
„
Protokół dyplomatyczny określa reguły postępowania i zachowania dyplomaty, normy obowiązujące w kontaktach urzędowych
z władzami państwa jak również we wzajemnych stosunkach między placówkami dyplomatycznymi innych państw w danej stolicy. Protokół dyplomatyczny
reguluje wzajemne kontakty szefów państw jak i osób reprezentujących dane państwo, a także instytucji i urzędów. Rozwiązuje wiele na pozór formalnych kwestii proceduralnych, które w przeszłości niejednokrotnie doprowadzały do powstania konfliktów międzynarodowych, jak również ułatwia zbliżenie i prowadzenie dialogu. Pozwala także na wyrażenie niezadowolenia czy dezaprobaty bez narażania się na otwarty konflikt”
[5]
.

2. Historia i rozwój protokołu dyplomatycznego

Z protokołem, zwanym w przeszłości ceremoniałem dworskim lub etykietą dworską spotykamy się od zarania dziejów. Historia dyplomacji i protokółu dyplomatycznego wiąże się z powstaniem państw i potrzebą utrzymywania stosunków oraz rozwiązywania konfliktów między nimi.

Instytucja posłów była znana już w starożytnej Grecji, podzielonej na wiele małych państw-miast wzajemnie wojujących i negocjujących zawarcie pokoju. Posłami byli kapłani lub wybitni obywatele, filozofowie, poeci, a także kupcy. Oznaką posła była różdżka oliwna lub laurowa, zwieńczona dwoma wężami, co było symbolem roztropności i chytrości. Posłom w ich misji towarzyszyli heroldowie, a rokowania obok kwestii związanych z pokoje i odszkodowaniem za zniszczenia wojenne obejmowały także kwestię wymiany jeńców i pochówku zabitych. Poseł posiadał listy uwierzytelniające, które składał w
urzędzie
zajmującym się sprawami zagranicznymi; miał także instrukcje postępowania, spisane na zwojach z papirusu lub złączonych tabliczkach, zwanych
diploma
, z
czego wywodzą się wyrazy dyplom i dyplomacja
[6]
.

Z kolei w starożytnym Rzymie istniało 20-osobowe kolegium fecjałów, powołane za czasów mitycznego władcy Numy Pompiliusza, następcy założyciela Rzymu Romulusa.

Fecjałowie byli kapłanami nadzorującymi ceremoniał związany z przyjmowaniem i wysyłaniem posłów, niezwykle bogaty i pełen ściśle przestrzeganych form. Poselstwa państw zaprzyjaźnionych witano już na granicy, zapewniając im eskortę aż do miasta, gdzie gości umieszczano w reprezentacyjnych kwaterach. Podejmowano ich niezwykle uroczyście, wyprawiano uczty oraz igrzyska. Podczas uczty stojący na czele poselstwa zajmował miejsce honorowe, tuż obok gospodarza. Posłowie brali udział w specjalnej sesji senatu. Następowała również wymiana hojnych darów [7] .

Szczególnie rozwinięta była dyplomacja i towarzyszący jej protokół w okresie Cesarstwa Bizancjum (395-1453), które stosowało ceremoniał mający na celu przekonanie przybywających posłów o potędze i bogactwie państwa. Opracowany był on drobiazgowo i wiele jego elementów zachowało się do dnia dzisiejszego na dworach królewskich. Państwo to posiadało już dobrze zorganizowaną i rozbudowaną dyplomację. Na granicy poselstwo

spotykały osobistości i gwardia honorowa [8] , którzy towarzyszyli posłowi w drodze do Konstantynopola, prowadząc go tak, by nie miał kontaktów z ludnością, a równocześnie odniósł wrażenie, że kraj jest bogaty i posiada liczne twierdze obronne. Posłowi przydzielano wspaniałe rezydencje, zapraszano na widowiska, lecz jednocześnie izolowano, ograniczając

jego kontakty jedynie do osób upoważnionych. Organizowano parady wojskowe, co miało umocnić przeświadczenie o potędze państwa.

W tym czasie na Zachodzie potęgą dyplomatyczną było papiestwo. Upowszechnił ono łacinę, jako język obowiązujący w średniowiecznych stosunkach międzynarodowych, a także wprowadziła instytucję stałych przedstawicielstw dyplomatycznych. Przełożony służby odpowiedzialnej za liturgie papieską w Watykanie nosił przez wieki tytuł mistrza ceremonii. Nie zajmował się jednak organizacją przyjęć , wizyt i audiencji papieskich lecz wyłącznie sakramentami sprawowanymi przez papieża [9] .

Rozwój handlowy miast włoskich w czasach nowożytnych doprowadził do ożywienia dyplomacji. W Europie wyróżniały się Florencja, Wenecja, Mediolan i Genua. Ponadto pobudzały one aktywność gospodarczą i polityczną z krajami Afryki i Bliskiego Wschodu. Wymagało to zawierania umów gospodarczych dla
zabezpieczenia
handlu. Funkcje posłów pełnili wybitni obywatele i arystokraci, a niejednokrotnie także kupcy i bankierzy
[10]
.

Za przełomową datę w dziejach protokołu uznaje się 1 stycznia 1585r. kiedy król Francji Henryk III (Walezy) wydał ordynację ustanawiającą urząd „wprowadzającego ambasadorów i władców obcych”. Oczywistym celem władców – a cel ów chronologicznie wiąże się z powstaniem stałych misji dyplomatycznych i zaczątkami oddzielnych sekretariatów stanu do spraw zagranicznych – było lepsze przygotowanie dworu do przyjmowania obcych poselstw, wyraźnie

przedkładające polityczny aspekt ich przyjęcia nad ceremonialny. Tytuł introducteur des ambasadeurs przetrwał monarchię i rewolucję i jest do dzisiaj oficjalną nazwą stanowiska szefa protokołu dyplomatycznego francuskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych [11] .

Ostateczną wykładnię różnic kompetencji dał w 1822r. Baron de La Live swojemu ministrowi spraw zagranicznych: „Introducteur des ambasadeurs jest przełożonym służby ceremonii zagranicznych, podczas gdy maitre des ceremonies kieruje ceremoniami francuskimi [12] ". Wyjaśnia to różnicę pojęciową między protokołem dyplomatycznym czyli obsługą kontaktów z przedstawicielami państw obcych, a ceremoniałem, który zajmuje się organizacją uroczystości państwowych. W wieku XIX przekształcono protokół dyplomatyczny w służbę Ministerstwa Spraw Zagranicznych, a szambelanowie odpowiedzialni za ceremonie pozostają przy dworach monarszych aby w XX wieku przejść wraz z nimi do historii.

W roku 1815 zebrał się kongres wiedeński, na którym podjęto szereg postanowień dotyczących odrestaurowania porządku w Europie, naruszonego przez rewolucję francuską i Napoleona I [13] .

Zapoczątkował on równorzędne traktowanie wszystkich niepodległych państw, niezależnie od tego czy były to cesarstwa, królestwa, czy też republiki. Stanowiło to krok do uznania równości i suwerenności wszystkich państw bez względu na ich wielkość i znaczenie, co na ówczesne czasy było rewolucyjne. W dziedzinie dyplomacji wyniknęły z tego dwie fundamentalne zmiany w praktyce protokolarnej. Pierwsza dotyczyła ustalenia trzech klas szefów misji dyplomatycznych: *ambasadorów i nuncjuszów, posłów oraz chargé d'affaires.* Mimo wspomnianej powyżej zasady równości państw przywilej wysyłania ambasadorów przysługiwał jedynie koronowanym monarchom. Druga natomiast dotyczyła upowszechnienia zasady alternatu, zgodnie z którą w porozumieniach dwustronnych dokument przeznaczony dla danego państwa wymieniał na pierwszym miejscu swojego władcę, lub swój kraj [14] .

Znaczenie regulaminu polega również na tym, że był on pierwszym pisanym aktem wielostronnym. Wszystkie poprzednie postanowienia w tej dziedzinie miały charakter zwyczajowy. Postanowienia regulaminu w sprawie przedstawicieli dyplomatycznych legły u

podstaw konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych z 18 kwietnia 1961 roku.

Powstanie nazwy „protokół dyplomatyczny” wiąże się z kongresem wiedeńskim. W jego obradach uczestniczyło wielu wybitnych mężów stanu, książąt, ambasadorów, generałów. Długotrwałym obradom towarzyszyły liczne przyjęcia, obiady, bale wymagające dokładnego ustalenia procedencji wszystkich gości. Aby uniknąć pomyłek i nieporozumień ustalono pierwszeństwo gości i zaprotokołowano go
[15]
. Od tego czasu wszedł w życie zwrot „protokół dyplomatyczny”.

Pojęciem i innymi zagadnieniami związanymi z protokołem dyplomatycznym zajmowano się również w późniejszych latach. Wypracowano kilkanaście istotnych dla tej tematyki dokumentów m.in.:

· Konwencja o misjach specjalnych 8 grudnia 1969

· Konwencja ONZ z 14 grudnia 1973 o zapobieganiu i karaniu przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, włączając w to przedstawicieli dyplomatycznych

· Konwencja Wiedeńska z 14 marca 1975 roku o reprezentacji państw w ich stosunkach z orga nizacjami międzynarodowymi o charakterze uniwersalnym

· Protokół w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich 8 kwietnia 1965 dołączony do traktatu ustawiającego jedną Radę i jedną Komisje WE

· Polska ustawa o służbie zagranicznej 27 grudnia 2001 [16] .

3. Zakres protokołu dyplomatycznego

Głównymi problemami z zakresu pojęciowego protokołu dyplomatycznego jest zasada pierwszeństwa, zasady savoir-vivre'u, ceremoniał - powitania, pożegnanie, wręczanie listów uwierzytelniających i składanie wieńców, korespondencja dyplomatyczna, wizyty, przyjęcia, ubiory [17] .

3.1 Zasada pierwszeństwa

Podstawowymi zasadami protokołu dyplomatycznego są zasady pierwszeństwa i starszeństwa, określane jako zasady precedencji**.** Regulują one postępowanie w wielu sytuacjach, np. kogo należy uhonorować, jak rozsadzić gości, kogo najpierw powitać itp.

Zasada pierwszeństwa określa które rangi dyplomatów są wyższe, a które niższe. Analogicznie dotyczy to ustalania precedencji stanowisk państwowych, czy też w obrębie określonych struktur cywilnych, wojskowych, kościelnych, naukowych i innych.

Zasada starszeństwa określa natomiast precedencję wśród osób o tej samej randze lub klasie. Wśród ambasadorów zasada starszeństwa sprowadza się do respektowania kolejności rozpoczynania misji. Przeniosła się ona także na inne dziedziny stosunków zewnętrznych. Wprawdzie na oficjalnych spotkaniach i konferencjach wszyscy przedstawiciele państw tej samej rangi są równi, to jednak dla celów protokolarnych zasada starszeństwa znajduje obecnie zastosowanie przy spotkaniach premierów czy ministrów spraw zagranicznych (o pierwszeństwie decyduje staż - okres pełnienia danej funkcji), na konferencjach międzynarodowych, przy spotkaniach dwustronnych etc. Osoba o krótszym stażu zawsze ustąpi miejsca osobie dłużej pełniącej równorzędną funkcję, bez względu na wiek i płeć (choć czasami kurtuazja skłania do ustąpienia pierwszeństwa paniom).

Stosowanie zasad precedencji ułatwia sprawną organizację powitania głowy państwa, prezentację ambasadorów kilkudziesięciu państw podczas oficjalnych wizyt i uroczystości itp. Rozwiązuje problem rozsadzania gości przy stole, pozwala uniknąć prestiżowych zadrażnień podczas uroczystych, oficjalnych spotkań. Porządkuje także wzajemne stosunki w ramach delegacji określając kto przed kim wchodzi, gdzie zajmuje miejsce itp. Zasada pierwszeństwa określa również miejsce w samochodzie: osoba najstarsza rangą siada w tyle, po prawej

stronie, najmłodsza rangą zajmuje miejsce przy kierowcy.

Pozwala także ustalić prawidłową kolejność powitania gości: komu najpierw podać rękę. Kurtuazja wymaga by po powitaniu gospodarzy i honorowego gościa powitać najpierw panie a potem panów, lecz jeśli jest większa ilość gości nie stosujemy tej zasady witając się kolejno z osobami, które stoją bliżej nas. Określa ona również kto do kogo powinien podejść, kogo komu przedstawiamy, kto komu pierwszy powinien złożyć wizytę itp. Tak przyjęta precedencja wyraża zasadę apolityczności w praktyce protokołu dyplomatycznego nakazując traktować każdego dyplomatę tak samo, niezależnie od tego jaki reprezentuje kraj, ustrój czy partię, co wynika z ge neralnej
zasady suwerenności i równości krajów. Precedencja nakazuje
rozróżnianie
jedynie rangi, stopni, funkcji oraz stażu w ramach danej rangi, a nie kraju pochodzenia, przynależności politycznej, czy też poglądów danej osoby
[18]
.

3.2 Ceremoniał

Ceremonia (ang. ceremony) to uroczysty akt publiczny lub obrządek religijny o charakterze oficjalnym, który przebiega zgodnie z ustalonym porządkiem oparty często na tradycyjnych formach symbolicznych. W zależności od typu będziemy mogli mówić o ceremonii państwowej, dworskiej, uniwersyteckiej itd. Zapis przepisów lub porządku odbywania ceremonii określa się mianem ceremoniału (ang. ceremonial). Nad jej przebiegiem czuwa mistrz ceremonii [19] .

Rozróżniamy dwa rodzaje ceremoniałów:

a) Ceremoniał państwowy - stanowi zespół ściśle określonych form protokolarnych, które stosowane są w trakcie spotkań szefów państw i rządów oraz innymi przedstawicieli rządu, w celu podkreślenia uroczystego charakteru takiego spotkania

b) Ceremoniał dyplomatyczny - jest zbiorem zasad i kurtuazyjnych form obowiązujących w trakcie spotkań dyplomatycznych [20] .

Przywołany wcześniej dyplomata Baron de la Live tłumaczył różnicę między służbą odpowiedzialną za organizację ceremonii a protokołem dyplomatycznym, mówiąc, że pierwsza z nich organizuje ceremonie krajowe, a druga – zagraniczne. Najprościej wzajemną zależność obu pojęć obrazuje stosowanie w języku włoskim terminu „ceremoniał dyplomatyczny" na określenie protokołu dyplomatycznego. Krótko mówiąc, protokół można inaczej nazwać ceremoniałem dyplomatycznym
[21]
.

3.3 Misje dyplomatyczne

Przedstawicielstwo dyplomatyczne służy każdemu państwu jako instrument utrzymywania i rozwijania stosunków zagranicznych . We współczesnych warunkach nazwę tą określa się 'stały organ państwa działający poza jego granicami'. Tworzą go pełnomocny i uwierzytelniony przedstawiciel (najczęściej ambasador) oraz kierowana przez niego misja dyplomatyczna. Przedstawicielstwa dyplomatyczne są tworzone przez suwerenne państwa bilateralnie (dwustronnie) – z innymi państwami, oraz multilateralnie (wielostronnie) – przy organizacjach międzynarodowych, których są pełnoprawnymi członkami. W pierwszym przypadku reprezentują one głównie własne państwo wobec innego, podczas gdy w drugim – współdecyduję również o działaniach organizacji
[22]
.

Funkcjonowanie przedstawicielstwa dyplomatycznego jednego państwa na terytorium drugiego może się odbywać wyłącznie za zgoda państwa przyjmującego i z zachowaniem wzajemności, która nie musi jednak oznaczać, że oba państwa są zobowiązane do otwarcia stałej ambasady w stolicy drugiego. Realizują w ten sposób zasady suwerennej równości państw, gdyż kandydaturę przyszłego przedstawiciela dyplomatycznego uzgadnia się uprzednio z państwem przyjmującym, które z kolei przyznaje misji dyplomatycznej państwa wysyłającego daleko idące przywileje i immunitety ułatwiające mu sprawne działanie. Zarówno uzgodnienia dotyczące kandydatury szefa misji i następnie jego uwierzytelnienia, jak i przyznawanie, stosowanie oraz egzekwowanie przywilejów i immunitetów dyplomatycznych należą do kompetencji protokołu dyplomatycznego.

Ujednolicenie tytułów i rang przedstawicielstw dyplomatycznych wprowadził dopiero w 1815 kongres wiedeński w Aneksie XVII swego Aktu końcowego. Ustanowiono w nim trzy rangi:

1. Ambasadorowie nadzwyczajni i pełnomocni, legaci albo nuncjusze

2. Posłowie nadzwyczajni, ministrowie pełnomocni lub inni pełnomocnicy akredytowani przy suwerenach

3. Charge d'affaires, akredytowani przy ministrach spraw zagranicznych [23]

3.3.1 Personel misji dyplomatycznych

Pośród pracowników misji podległych ambasadorowi wyróżnia się członków personelu dyplomatycznego, którzy mają stopień dyplomatyczny i korzystają z immunitetów i przywilejów, członków personelu administracyjnego i technicznego oraz personelu służby misji.

Najwyższym rangą członkiem misji dyplomatycznej, zazwyczaj zastępcą ambasadora jest minister pełnomocny lub po prostu minister. Pierwotnie był to tytuł przysługujący posłowi, czyli szefowi samodzielnej misji dyplomatycznej drugiej klasy. Następnie ministrów pełnomocnych zaczęto ustanawiać w największych ambasadach, by wzmocnić ich potencjał polityczny, co stosuje się do dziś.

Ministrowie tworzą wraz z radcami wyższy personel dyplomatyczny. Pośród radców można wyróżniać radcę- ministra pełnomocnego, I radcę lub II radcę i radcę. Radcy są zazwyczaj szefami wydziałów ambasady(politycznego, prasowego, kulturalnego, konsularnego, ekonomiczno- handlowego itd.) tytuł radcy- ministra pełnomocnego, zazwyczaj błędnie utożsamiany z ministrem pełnomocnym, oznacza najwyższe podniesienie rangi radcy.

Młodszy personel dyplomatyczny stanowią pierwsi, drudzy i trzeci sekretarze oraz attaché jako

najniższy stopień dyplomatyczny. Attaché obok nazwy stopnia może mieć również zupełnie inne znaczenie jako określenie samodzielnego stanowiska, takiego jak attaché wojskowy, czyli przedstawiciel sił zbrojnych odpowiadający stopniem I radcy lub attaché prasowy, attaché kulturalny czy attaché handlowy, którym może być jeden z sekretarzy ambasady.

Stopnie dyplomatyczne są związane zarówno z osobą, wskazując na jej doświadczenie zawodowe, jak i z zajmowanym przez nią stanowiskiem. Posługiwanie się prawie jednolitą skalą stopni we wszystkich służbach dyplomatycznych jest bardzo użyteczne ze względów protokolarnych, gdyż pozwala przestrzegać równowagi w randze rozmówców. Rozmówcą ministra spraw zagranicznych jest jedynie ambasador a tylko w wyjątkowych sytuacjach jego zastępca; dyrektor departamentu nie przyjmuje dyplomatów poniżej stopnia radcy. Prośby o spotkania zgłaszane przez dyplomatów zbyt niskiej rangi są protokolarnym nietaktem i zazwyczaj otrzymują oni odpowiedź odmowną lub prośby te pozostaje bez odpowiedzi [24] .

4.Protokół dyplomatyczny w Polsce

4.1 Historia protokołu w Polsce

Polski protokół dyplomatyczny ma historie krótszą niż w wielu innych państwach europejskich. Na początku czasów nowożytnych Polska nie utrzymywała stałych misji za granicą, a problemy dotyczące polityki zagranicznej rozwiązywała wysyłając poselstwa, które po unii polsko-litewskiej były kierowane przez dwóch posłów. Posłowie pochodzili jeden z Korony, a drugi z Litwy i musieli posiadać zgodę obu narodów. Brak stałych przedstawicielstw spowodowany był kilkoma przyczynami. Szlachta nie miała zaufania do królów cudzoziemców i obawiała się, że stałe poselstwa staną się ważnym narzędziem w ich ręku [25] . Poważna przeszkoda był brak pieniędzy, a otrzymywanie stałych poselstw za granica stanowiło by duże obciążenie skarbu państwa [26] . Przez cały wiek XIX Polska była pozbawiona niepodległości, a zatem i takich instytucji jak służba dyplomatyczna. Polski protokół zaczął się zatem tworzyć wraz z odbudową państwa po I wojnie światowej. Ówczesnymi jego twórcami byli Stefan hr. Przeździecki (zawodowy dyplomata w służbie Rosji) i Karol Bertoni (dyplomata w służbie Austro- Węgier). Stworzyli zespół przepisów łączących zwyczaje panujące na najbardziej wyrafinowanych dworach Europy, petersburskim i wiedeńskim, które wzbogacili o elementy polskiej tradycji narodowej.

Polska szkoła protokołu stała się w okresie międzywojennym europejskim punktem odniesienia. Ambasador francuski w Warszawie Leon Noël przyznawał w swych pamiętnikach, że francuskie Quai d'Orsay chętnie wysyłało do Warszawy młodych dyplomatów, by uczyli się rzemiosła protokolarnego. W okresie powojennym ograniczono funkcję protokołu z przyczyn ideologiczno-politycznych. W 1945 roku Adam Gubrynowicz ówczesny szef Protokołu dyplomatycznego na polecenie ministra Rzymowskiego opracował nowy ceremoniał, czyli zapis zwyczajów protokolarnych obowiązujących w Polsce.

W czasach PRL protokół dyplomatyczny nie utracił swoich profesjonalnych zalet, jednak ze względu na skojarzenia z elitarnością służby dyplomatycznej, został sprowadzony do niszowej roli tylko formalnego kanału kontaktu z placówkami dyplomatycznymi głównie państw zachodnich, z którymi stosunki polityczne były dość chłodne. W dodatku członkowie aparatu partyjnego, którzy byli obsadzani na większości wyższych stanowisk w służbie dyplomatycznej nie cechowała wrażliwość na obce im „klasowo" zwyczaje i sposób uprawiania polityki.

Trzeba było zmian w 1989 roku i zamknięcia okresu ograniczenie Polsce suwerenności, aby dyplomacja III Rzeczypospolitej mogła wykorzystać dobra szkołę naszego protokołu na rzecz urzeczywistniania celów polityki zagranicznej państwa.

4.2 Współczesny polski protokół

Protokół Dyplomatyczny polskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych pełni jednocześnie funkcję protokołu dyplomatycznego i państwowego. Na czele Protokołu Dyplomatycznego stoi dyrektor, który jest wyznaczany spośród najbardziej doświadczonych członków służby zagranicznej noszących nazwę ambasadora tytularnego. Obecnie dyrektorem Protokołu Dyplomatycznego jest
Mariusz Kazana
[27]
. On lub jego zastępcy towarzyszy prezydentowi Rzeczypospolitej oraz Prezesowi Rady Ministrów w ich podróżach zagranicznych oraz ich gościom podczas wizyt w Polsce. Przedstawia również głowie państwa nowych ambasadorów podczas ceremonii składania listów uwierzytelniających w Pałacu Prezydenckim oraz podczas spotkań prezydenta z korpusem dyplomatycznym
[28]
.

4.2.1 Komórki organizacyjne polskiego Protokołu Dyplomatycznego

Polski Protokół Dyplomatyczny składa się, w zależności od wielkości, z komórek organizacyjnych takich jak wydziały lub zespoły.

1. Prezydialny – odpowiedzialny jest za przygotowanie korespondencji dyplomatycznej prowadzonej przez prezydenta Rzeczypospolitej, prezesa Rady Ministrów i ministra spraw zagranicznych, w tym posłania i depesze gratulacyjne, listy uwierzytelniające, odwołujące, wprowadzające, komisyjne i exequatur oraz pełnomocnictwa. Występuje o agrément dla dyplomatów polskich i uzyskuje je dla kandydatów obcych. Przygotowuje wnioski o odznaczenia obywateli obcych i o zgodę na ich przyjęcie oraz uzyskuje zgodę na przyjecie odznaczeń obcych przez obywateli polskich.

2. Protokolarny - dba o przestrzeganie etykiety i precedencji podczas uroczystości państwowych z udziałem korpusu dyplomatycznego. Wystosowuje zaproszenia, ustala plan stołów i rozsadzanie gości na przyjęciach oficjalnych wydawanych na cześć osobistości obcych. Przygotowuje ceremonie składania listów uwierzytelniających. Organizuje spotkania i wyjazdy członków korpusu dyplomatycznego poza Warszawę.

3. Przywilejów i Immunitetów - odpowiada za wypełnianie zobowiązań konwencji wiedeńskiej przez władze polskie w zakresie przywilejów i immunitetów członków misji dyplomatycznych oraz ocenia ich stosowanie przez dyplomatów obcych. Wydaje pozwolenia dyplomatyczne na zwolnienie z opłat podatkowych. Publikuje listy korpusu dyplomatycznego, imienny spis pracowników ambasad akredytowanych w Warszawie. Wystawia legitymacje dyplomatyczne. Zezwala na wydanie wiz dyplomatycznych i służbowych ora uzyskuje wizy dla posiadaczy polskich paszportów dyplomatycznych.

4. Nieruchomości - zajmuje się statusem własności budynków stanowiących siedziby misji dyplomatycznych lub rezydencje ich szefów oraz wynikającymi stąd problemami prawnymi i finansowymi, w tym stosowaniem wzajemności. Służy pomocą przy zakupie nieruchomości w

Warszawie na ich siedziby

5. Wizyt oficjalnych - zajmuje się organizacją i ceremoniałem wizyt oficjalnych obcych głów państw, szefów rządów i ministrów spraw zagranicznych w Polsce oraz wizyt osobistości polskich za granicą. Przygotowuje program, dba o koordynację i uczestniczy w realizacji wizyty. Zapewnia oprawę protokolarną imprez wielostronnych i innych wydarzeń o charakterze międzynarodowym organizowanych w Polsce [29] .

5. Wpadki protokołu dyplomatycznego

Historia protokołu dyplomatycznego obfituje we wpadki i różnego rodzaju potknięcia. Trudno ich uniknąć, gdy organizuje się setki wizyt, spotkań, rozmów i przyjęć.

Ponieważ wszelkie przemówienia ministrów, premierów i prezydentów przygotowywane są przez ich urzędy, zdarza się, że minister, mając w danym dniu kilka spotkań, wyciągnie niewłaściwą kartkę i wygłosi oficjalny toast na cześć zupełnie innej delegacji, premier zaś poruszy podczas rozmowy w cztery oczy zagadnienia przygotowane do omówienia z przedstawicielem zupełnie innego państwa.

Pomyłki zdarzają się również przy usadzaniu gości przy stole. Pomaga w tym zazwyczaj mapka ustawienia stołu, lecz czasami przygotowujący uroczystość mogą ją odczytać odwrotnie i powstaje jakby lustrzane odbicie. Wtedy goście, często już wcześniej poinformowani, gdzie powinni usiąść, biegają w wytwornych strojach dookoła stołu i szukają swoich miejsc.

Wpadki zdarzają się podczas wręczania listów uwierzytelniających. Terminy wizyt są wtedy bardzo napięte i czasami zdarza się, że ambasador jest umówiony na spotkanie z prezydentem, a listy nie zdążyły jeszcze nadejść z kraju go wysyłającego. Wtedy uroczystość odbywa się w śmiertelnej powadze, prezydent otrzymuje pustą kopertę, ceremonię uważa się za dopełnioną. Listy uwierzytelniające są przesyłane później drogą mniej oficjalną [30] .

Bibliografia:

1. Ikanowicz C., Piekarski J.W., Protokół dyplomatyczny – dobre obyczaje, Warszawa 2000

2. Orłowski T., Protokół dyplomatyczny ceremoniał & etykieta, Warszawa 2006

3. Pietkiewicz E., Protokół dyplomatyczny, Warszawa 1998

4. Sutor J., Prawo dyplomatyczne i konsularne, Warszawa 2004

5. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, „Informacja o Protokole Dyplomatycznym Ministerstwa Spraw Zagranicznych", www.msz.gov.pl, www.msz.gov.pl/Informacje,o,Protokole,Dyplomatycznym,MSZ,14334

6. Sidorowicz S., Tajemnicze protokołu dyplomatycznego, Wiedza i życie nr 8/2001, źródło: http://archiwum.wiz.pl/2001/01083600.asp, (12.12.2009)

7. Słownik wyrazów obcych PWN, źródło: http://swo.pwn.pl/haslo.php?id=22490

8. Słownik savoir-vivre, źródło: http://savoir-vivre.wieszjak.pl/slownik/88835,Protokol-dyplomatyczny.html

9. Portal politologiczny – słownik politologiczny portalu politoliteja.pl, http://www.politeja.pl/index.php?term=protok%F3%B3%20dyplomatyczny, Mazurek Kamil

---

[1] S. Sidorowicz, Tajemnicze protokołu dyplomatycznego, Wiedza i życie nr 8/2001, źródło: http://archiwum.wiz.pl/2001/01083600.asp, (12.12.2009).

[2] http://savoir-vivre.wieszjak.pl/slownik/88835,Protokol-dyplomatyczny.html

[3] http://swo.pwn.pl/haslo.php?id=22490

[4] http://www.politeja.pl/index.php?term=protok%F3%B3%20dyplomatyczny.

[5] C. Ikanowicz , J.W. Piekarski, *Protokół dyplomatyczny - dobre obyczaje*, Warszawa 2000, s.13-14.

[6] *Tamże* , s.4.

[7] S. Sidorowicz, Tajemnicze protokołu dyplomatycznego, Wiedza i życie nr 8/2001, źródło: http://archiwum.wiz.pl/2001/01083600.asp, (12.12.2009).

[8] Współcześnie, w niektórych krajach stosowana jest praktyka podczas wizyty państwowej, że samolotowi

głowy państwa od granicy towarzyszy honorowa eskadra samolotów wojskowych, a w przypadku

podróży pociągiem lub samochodem na granicy oczekuje misja specjalna.

[9] T. Orłowski, *Protokół dyplomatyczny ceremoniał & etykieta*, Warszawa 2006, s.20.

[10] C. Ikanowicz , J.W. Piekarski, *Protokół dyplomatyczny - dobre obyczaje*, Warszawa 2000, s.6.

[11] T. Orłowski, *Protokół dyplomatyczny ceremoniał & etykieta*, Warszawa 2006, s.21.

[12] *Tamże*, s.21-22.

[13] E. Pietkiewicz, *Protokół dyplomatyczny*, Warszawa 1998, s.33.

[14] C. Ikanowicz , J.W. Piekarski, *Protokół dyplomatyczny - dobre obyczaje*, Warszawa 2000, s.12-13.

[15] E. Pietkiewicz, *Protokół dyplomatyczny* , Warszawa 1998, s.34.

[16] J. Sutor , *Prawo dyplomatyczne i konsularne*, Warszawa 2004, s.14.

[17] E. Pietkiewicz, *Protokół … op. cit.,* Warszawa 1998, s.36.

[18] C. Ikanowicz , J.W. Piekarski, *Protokół dyplomatyczny - dobre obyczaje*, Warszawa 2000, s.15-16.

[19] T. Orłowski, *Protokół dyplomatyczny ceremoniał & etykieta*, Warszawa 2006, s.33.

[20] http://savoir-vivre.wieszjak.pl/slownik/88835,Protokol-dyplomatyczny.html

[21] T. Orłowski, *Protokół dyplomatyczny ceremoniał & etykieta*, Warszawa 2006, s.34.

[22] *Tamże*, s.71-72.

[23] T. Orłowski, *Protokół dyplomatyczny ceremoniał & etykieta*, Warszawa 2006, s.78.

[24] T. Orłowski, *Protokół dyplomatyczny ceremoniał & etykieta*, Warszawa 2006, s.90-92.

[25] S. Sidorowicz, Tajemnicze protokołu dyplomatycznego, Wiedza i życie nr 8/2001, źródło: http://archiwum.wiz.pl/2001/01083600.asp, (12.12.2009).

[26] E. Pietkiewicz, *Protokół dyplomatyczny*, Warszawa 1998, s.18.

[27] www.msz.gov.pl/Informacje,o,Protokole,Dyplomatycznym,MSZ,14334.

[28] T. Orłowski, *Protokół dyplomatyczny ceremoniał & etykieta*, Warszawa 2006, s.31.

[29] T. Orłowski, *Protokół dyplomatyczny ceremoniał& etykieta*, Warszawa 2006, s.31-32.

[30] S. Sidorowicz, Tajemnicze protokołu dyplomatycznego, Wiedza i życie nr 8/2001, źródło: http://archiwum.wiz.pl/2001/01083600.asp, (12.12.2009).